

Naslovnica » Kategorija » Strani agenti, porezi i vrag u detaljima

| Strani agenti, porezi i vrag u detaljima

ALEN MIKEC 27. LISTOPADA 2025.

IZDVOJENO, MEDIJI

Konkretni slučajevi u Mađarskoj i Poljskoj u posljednjih desetak godina pokazali su kako je moguće zakonskim putem skratiti udaljenost od džepa građana do računa redakcije kojoj vjeruju.

Konkretni primjeri u Europskoj uniji pokazuju kako je ponovno postalo zamislivo da javni servis od pretežito dosadnog i bezličnog biltena vladajućih postane propagandistički alat režima.

Ako se tome priroda sasvim zamisliva mogućnost dodatnog ortačkog uvezivanja vlasničkih struktura najtiražnijih medija s vladajućom garniturom, obrana minimuma

stečenih medijskih sloboda ponovno može postati glavni politički cilj opozicije režimu.

Uvažena je i predrasuda da građani za medijski sadržaj nevoljko odvajaju novac.

Raspodjela javnog novca, pak, uvijek će biti predmet rasprave i podjela u društvu, a uskrata javnih sredstava za neprofitne medije nerijetko ima isti efekt kao i zabrana.

Različite inkarnacije „zabranitelja“ dobro to znaju kada nastupaju na sličnim platformama.

Konkretni slučajevi u Mađarskoj i Poljskoj u posljednjih desetak godina, ipak, pokazali su, kako je moguće zakonskim putem skratiti udaljenost od džepa građana do računa redakcije kojoj vjeruju.

Mađarska

„Rad u nezavisnim medijima u srednjoj i istočnoj Europi ponekad se može činiti kao život u romanu *1984*. Kao da je netko pročitao knjigu i shvatio je kao praktični priručnik, pokušavajući provesti različita poglavlja u stvarnost.“

Tako su svoj **tekst** na blogu *Media Finance Monitor (Nadzor financiranja medija)* organizacije Center for Sustainable Media (*Centar za održive medije*) započeli medijski stručnjaci **Peter Erdely** i **María Paula Ángel Benavides**.

Povod je, međutim, bio kontraproduktivan potez vladajućih u Mađarskoj.

Mađarska je vlada, naime, početkom ove godine, u pokušaju desanta na nezavisne medije, napravila potez dostojan izmašanog priručnika pod nazivom *Autokracija za početnike*, piše autorski dvojac u spomenutom tekstu.

“Postmodernističke informacijske autokracije”, kakvim ih je ranije okarakterizirao koautor teksta na istom **blogu**, u slučaju polaganog opadanja popularnosti ne posežu odmah za otvorenom cenzurom i pendrecima.

“ *Átlátszó je donacijama građana financijski narastao za 30 posto* ”

Nekada je dovoljna i etiketa stranog agenta i posljedično uskraćivanje pristupu javnog financiranja organizacijama civilnog društva. Jedne od glavnih meta su udruge u čijoj nakladi izlaze neprofitni mediji.

*nakon najave
prijedloga zakona o
stranim agentima*

Mađarska je vlast ove godine krenula punom parom. Vodeća partija, unatoč stabilnoj parlamentarnoj većini, proživljava značajan **pad podrške u javnosti**. Kritičari, manjine i mediji tako postaju sve češćim metama.

U svibnju tekuće godine mađarski je parlament zaprijetio donošenjem zakona o stranim agentima. Zakonom je, pod izlikom zaštite državnog suvereniteta, predviđeno sankcioniranje neposlušnih stavljanjem na crne liste i uskraćivanjem financiranja iz državnog proračuna i europskih fondova. Jedna od glavnih meta bili su i kritički nastrojeni **mediji**. Nakon niza **prosvjeda** u Mađarskoj i osuda međunarodnih humanitarnih **organizacija**, prijedlog zakona je odgođen, no ne i potpuno odbačen.

"Damoklov mač još uvijek nam visi nad glavama" pišu autori ranije citiranog teksta kojima se vraćamo slijedom zaokreta u cijeloj priči.

Kao i nekolicina europskih zemalja, Mađarska zakonom predviđa mogućnost građanima da na godišnjoj bazi svojevorno odluče žele li postotak od poreza usmjeriti ka udrugama civilnog društva po vlastitom odabiru. Spomenuti je prijedlog zakona predviđao izuzimanje iz spomenutog sistema u slučaju stavljanja pojedine udruge na crnu listu režima.

Godišnja odluka o odvajanju postotka pada u proljetno razdoblje, baš kada je i krenula kampanja o stranim agentima. Podaci koji su stigli u rujnu, izvještavaju na blogu *Centra za održive medije*, pokazali su da je u pitanju kolosalni promašaj režima.

Solidarnost građana je, naime, iskazana rekordnim potporama neprofitnim medijima na čije su račune pristigle milijuni eura poreznih obveznika.

„Odgođen, ali ne i zaboravljen“, **napisao** je **Tamás Bodoky**, komentirajući ovogodišnji prijedlog zakona o stranim agentima. Sporni prijedlog vidi kao tek jedan u nizu represivnih pokušaja zamaskiranih retorikom transparentnosti diljem Europe. Upravo je protiv portala *Átlátszó*, među čijim je osnivačima, već desetak godina blaćen od strane režimski političara, primarno zbog činjenice da je dijelom financiran iz europskih i međunarodnih fondova. Nakon osnutka vladinog *Ureda za zaštitu suvereniteta* hajke prerastaju u službene istrage, mahom pod optužbama za veleizdaju organiziranu od strane tajnih službi.

I tada nastupa obrat. Upravo je *Átlátszó* donacijama građana financijski narastao za 30 posto nakon najave prijedloga zakona o stranim agentima. *Átlátszó* nije nikakva iznimka. Portal *Telex* je od građana istim putem ove godine uprihodio skoro 1, 5 milijuna eura, kanal *Partizán* 1, 2 milijuna.

Ova dva su medija na ukupnoj listi zauzela prva dva mjesta u državi po broju donacija iz poreznog postotka, čitamo na blog *Centra za održive medije*. Zaklada nacionalne hitne pomoći zauzela je treće mjesto, dok su dvije zaklade dječjih bolnica završile na četvrtom i petom mjestu. Mediji koji su zauzimali prva dva mjesta zbrojeno su uprihodili više nego sljedeća tri primatelja koja se bave zdravstvenom skrbi zajedno.

Kampanja zastrašivanja je tako pokazala rezultate. Doduše, suprotne od očekivanih.

Poljska

Poljski zakon predviđan sličan **model**.

Postotak od poreznih davanja koji građani mogu donirati udrugama civilnog društva koje imaju status „organizacije od javnog značaja“ zakonski je uređen 2003. godine. Koja udruga može postati drugom sa statusom javnog značaja (OPP) određeno je posebnom **zakonskom odredbom**.

Godine 2023. je iznos koji mogu primiti od građana podignut na 1,5 posto. Ako se građani ne odluče iznos usmjeriti niti jednoj udruzi, razlika se usmjerava u državnu

blagajnu.

U pitanju nije donacija filantropskog karaktera, već puko kanaliziranje iznosa na račun organizacije za koju građani smatraju da podupire njihov sistem vrijednosti. Ako je to država, pojedinac može jednostavno ostaviti dio formulara za donaciju praznim i pustiti državi da raspolaže razlikom po svom nahođenju.

Također, građani i ovdje imaju određenu autonomiju u odabiru jer prilikom ispunjavanja formulara mogu navesti i konkretnu osobu/svrhu za koju su naumili preusmjeriti iznos.

I ovaj je sistem **kritiziran** iz različitih uglova, primjerice, i zbog činjenice da se manje organizacije teže probijaju do iznosa, pri čemu se dobar dio koncentrira na račune

OKO.press – portal koji aktivno podupire čitatelje na preusmjeravanje 1,5 % poreza u korist medija (prijevod Google).

većih i poznatijih organizacija.

Usmjeravanje dijela poreza ka organizacijama civilnog društva posljednjih godina **stabilno raste**, bez obzira na to što broj ljudi koji odlučuju uplatiti varira, primarno zbog činjenice da minimalne plaće ne podrazumijevaju porezni odbitak.

Strateško organiziranje zarad mobiliziranja građana u ovom scenariju, razumije se, postaje jedan od imperativa neprofitnih redakcija. Dio **zamjerki** ide i u tom smjeru – neprofitne organizacije, tako, dobar dio svojih napora usmjeravaju u promidžbu i PR.

Za nastavak priče je važno i to da se po istom uzoru i neprofitne medijske redakcije u nakladi udruga civilnog društva mogu kvalificirati za status udruge od javnog značaja i konkurirati za sredstva iz poreza.

Kao i u slučaju Mađarske nešto kasnije, tijekom vladavine ultrakonzervativne partije *Pravo i Pravda (Prawo i Sprawiedliwość, PiS)*, model financiranja putem poreza pomogao je u doba aktivnog gušenja **medijskih sloboda** izgraditi održiviji medijski sistem kritičan prema vladajućoj strukturi. Situacija u kojoj su javni mediji, prema **izvještajima** mnogih međunarodnih organizacija, postali sredstvom državne propagande, a kritički nastrojeni komercijalni mediji izloženi dodatnim **pritiscima**, agilniji neprofitni mediji su dobili svoju priliku.

Primjerice, nezavisni je i neprofitni portal **OKO.press** upravo zahvaljujući opisanom poreznom modelu preklani uspio **prikupiti** preko pola milijuna eura, povećavši ulogu donacija građana u svom budžetu za 83 posto. *OKO.press* je možda najistaknutiji poljski portal u kontekstu ove priče, ali jedan od uspješnijih neprofitnih europskih medijskih projekata.

Koliko internetski prijevodi službenih izvješća dozvoljavaju, niz se manjih medija nalaze na popisima neprofitnih organizacija kojima građani preusmjeravaju dio iz poreza. Stabilan rast donacija pokazuje da se na izgradnji povjerenja nastavlja raditi i dalje, bez obzira na smjenu vlasti.

Medijske blokade, kontrole javnih servisa i najtiražnijih medija pojave su koje bi u liberalnim i predstavničkim demokracijama **Europske unije**, navodno, trebale biti anomalije.

Ipak, eto ih unutar EU i tamo gdje se ista planira širiti, na našim granicama i malo dalje od njih. Zakonska odredba prema kojoj građani imaju barem minimalnu autonomiju po pitanju kanaliziranja djelića poreznih davanja pokazana je kao koristan alat za potvrdu

---

“ *Zakonska odredba prema kojoj građani imaju barem minimalnu autonomiju po pitanju kanaliziranja djelića poreznih davanja pokazana je kao koristan alat za potvrdu povjerenja medijima koji dosljedno kritiziraju vlast* ”

povjerenja medijima koji dosljedno kritiziraju vlast. Takav bi potez zahtijevao suradnju između resora za što u Hrvatskoj ne postoji niti političkog kapaciteta niti vizije.

Ovdje bi možda bilo shodno podsjetiti da su iz Ministarstva kulture i medija na margini jednog **javnog savjetovanja** ljetos najavili novi Zakon o medijima u posljednjem kvartalu godine. **Nemamo razloga** za očekivati da će takvo što biti obavljeno u dogledno vrijeme.

Članak je dio projekta „Izazovi i perspektive neprofitnog medijskog sektora“, a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Dosad objavljeno:

[Neprofitni i nevidljivi](#)

[Porezom na gorostase](#)

Europska unija   neprofitni mediji

Alen Mikec

POVEZANI ČLANCI

MARINA KELAVA – 5. PROSINCA 2025.

Trovanje drugih na EU-način

ALEN MIKEC – 30. STUDENOGA 2025.

Crveni tepih za crne ideje

ALEN MIKEC – 23. STUDENOGA 2025.

Neprofitni mediji u doba pobune

MARINA KELAVA – 31. LISTOPADA 2025.

Pravo na kremiranje

FOTO: IVA TROGRANČIĆ – 18. LISTOPADA 2025.

H-Alter proslavio prvih 20 godina!

MARINA KELAVA – 7. LISTOPADA 2025.

Željeznička zadruga vraća noćne vlakove

POSLJEDNJE

POPULARNO

Čestitke Ini na pet godina uštede zbog neuklanjanja plinske platforme Ivane D

5. PROSINCA 2025.

HND osudio seksističku uvredu Borisa Havela, profesora na FPZG-u, na račun Maje Sever

5. PROSINCA 2025.

Skup sjećanja na ubojstvo Aleksandre Zec

5. PROSINCA 2025.

Dani sestara Baković 2025.

5. PROSINCA 2025.

Trovanje drugih na EU-način

5. PROSINCA 2025.

Posljednje vijesti

Čestitke Ini na pet godina uštede zbog neuklanjanja plinske platforme Ivane D

5. PROSINCA 2025.

HND osudio seksističku uvredu Borisa Havela, profesora na FPZG-u, na račun Maje Sever

5. PROSINCA 2025.

Prijatelji životinja pozivaju na regulaciju nabavke kućnih ljubimaca u Hrvatskoj

4. PROSINCA 2025.

Objavljen novi Indeks rodne ravnopravnosti: Hrvatska loša, s tek 57.1 bodom od mogućih 100

3. PROSINCA 2025.

Građani i udruge o farmama u Sisku: Strane korporacije zaobilaze zakon na štetu Hrvatske

3. PROSINCA 2025.

Ženska mreža Hrvatske osudila fašističke napade na Ujedinjene protiv fašizma

3. PROSINCA 2025.

Pučka pravobraniteljica podržala zahtjeve HDLU-a Zagreb i Krešimire Gojanović prema Gradu Zagrebu

3. PROSINCA 2025.

SUMEZ: Mentalno zdravlje nije tema za političke obračune

2. PROSINCA 2025.

Dokumentarcem “Ono što treba činiti” otvoren 23. Human Rights Film Festival

2. PROSINCA 2025.

I brojne osobe s invaliditetom osjetljive su na zvukove petardi

2. PROSINCA 2025.

H-ALTER

Udruga za nezavisnu medijsku kulturu

E-mail: redakcija@h-alter.org

Tel: 01/ 492 15 46

Udruga za nezavisnu medijsku kulturu

Podržite nas!

Donatori

Oglašavanje

Impressum

Kontakt

Politika privatnosti

Pretplati se na newsletter

Unesi email adresu

PRETPLATI SE

Slažem se s politikom privatnosti.

BozooArt